

Metodologie 2

Výzkumný návrh

Barbora Vostrejžová, 383829

Ad.1.

Pro zpracování výzkumného návrhu jsem se rozhodla použít téma svojí diplomové práce – **komunikační dovednosti u dítěte s narušeným vývojem řeči**. Chci podrobně nahlédnout do oblastí, se kterými má sledované dítě problém, analyzovat je, a následně se dané oblasti snažit rozvíjet. Také hodlám pozorovat, jak s problémovými oblastmi pracuje profesionální logoped, a jestli je naše práce s dítětem podobná, či není.

Zajímavé na tomto tématu je nejednoznačnost v diagnóze. Z dostupné dokumentace od odborníků není jasné, zda-li se jedná o diagnózu F840 Dětský autismus, nebo F 801 Dysfatická porucha řeči. Obě varianty, navzdory mnoha vyšetřením, které dítě absolvovalo, jsou nepotvrzené. Dítě projevuje nerovnoměrně rozvinuté schopnosti v jednotlivých oblastech, což komplikuje přípravu i práci, neboť cvičení odpovídající věku dítěte nezvládá, a naopak exceluje ve cvičeních určené pro děti starší.

Přínosem tohoto výzkumu bude vypracování případové studie z dostupné dokumentace, obohacené o moje poznatky. Tato studie bude jednotným přehledem, který následně může posloužit jako výchozí materiál pro stanovení vhodné terapie pro dítě. Dále budou v průběhu zaznamenávány pokroky, kterých dítě dosáhne, což může sloužit jako motivace pro rodiče.

Cílem výzkumu je analýza komunikačních dovedností u dítěte s narušeným vývojem řeči. Konkrétně se bude jednat o analýzu jak řečových oblastí (analýza komunikačních kompetencí v jednotlivých jazykových rovinách), tak oblastí neřečových (analýza zrakové percepce, sluchové percepce a motorických schopností). Jako další dílčí cíl jsem si stanovila aplikaci a analýzu vytvořeného materiálu, který hodlám s dítětem využívat. Na co se chci ve výzkumu zaměřit dále, je sledování rozvoje komunikačních dovedností ve výchovně vzdělávacím procesu u daného dítěte.

Ad. 2.

V jakých oblastech se u dítěte objevují deficity, a jaký způsob práce napomáhá jejich rozvoji?

- V jaké jazykové rovině bude dítě vykazovat nejmenší problémy?
- Je u dítěte rozvinutější zraková, nebo sluchá percepce?
- Má dítě problémy s hrubou i jemnou motorikou?
- Reaguje dítě lépe na zvukový nebo vizuální materiál?
- Který vytvořený materiál se osvědčil, a který naopak neobstál, a proč?
- Jaké přístupy k rozvoji komunikačních dovedností u dítěte využívá odborný logoped ve výchovně vzdělávacím procesu, a v čem se naše práce shoduje, a v čem liší?

Ad. 3.

Pro zpracování výzkumu jsem se rozhodla využít strategii kvalitativní, neboť jde o případovou studii a podrobný popis práce s dítětem. Poznatky z výzkumu se nebudou moci zobecnit a použít u všech dětí s narušeným vývojem řeči, ale budou zaznamenávat nedostatky a pokroky daného dítěte. Projevy narušeného vývoje řeči se u každého dítěte projevují jinak a je třeba přizpůsobovat práci jednotlivým specifickým.

Ad. 4.

Pro vlastní šetření použiji orientační hodnocení, které jsem si vytvořila na základě publikace: KLENKOVÁ, Jiřina a Helena KOLBÁBKOVÁ. *Diagnostika předškoláka*. Brno: MC, 2010. ISBN 802390082 a SINDELAROVÁ, Brigitte. 2007. *Předcházíme poruchám učení*. Praha: Portál. ISBN 9788026204053. To bude sloužit jako vstupní analýza. Následně bude zpracována dostupná dokumentace z jednotlivých vyšetření, které dítě absolvovalo, a které budu mít k dispozici. To bude sloužit jako podklad pro zpracování případové studie. Následně využiji techniku analýzy výsledků činností sledovaného dítěte, při níž bude aplikován a zhodnocen vytvořený materiál na rozvoj jednotlivých oblastí. Na závěr proběhne analýza výstupní, která bude porovnána s analýzou vstupní. Do výzkumu bude ještě zahrnuto pozorování odborníků, při rozvoji komunikačních dovedností dítěte ve výchovně vzdělávacím procesu.

Se sledovaným dítětem jsem již začala pracovat na základě žádosti paní PhDr. Lenky Hricové, Ph.D. Jedná se o dobrovolné logopedické doučování, v rámci kterého mi matkou dítěte bylo dovoleno použít materiál ke zpracování diplomové práce. Od září 2015 nastupuje dítě do logopedické třídy při mateřské škole, kde budu pracovat buď jako asistent pedagoga, nebo po domluvě s matkou a paní učitelkou absolvuji pozorování.

Ad. 5.

Orientační hodnocení motoriky

- hrubá motorika
  1. poskoky na jedné noze, na obou nohách
  2. přeskoky přes pruh papíru vřed a vzad
  3. stoj na jedné noze při otevřených i zavřených očích

dítě je motoricky obratné, úkoly zvládá – dítě zvládá úkoly s obtížemi – dítě úkoly nezvládá

- jemná motorika
  1. Konečkem palce se postupně dotýkat konečků ostatních prstů (prsty se zdraví) to samé druhou rukou, oběma rukama.
  2. Postupně vztyčovat prsty pravé nebo levé ruky ze zavřené pěsti.
  3. Ukazováček a prostředníček střídavě ťukají do stolu (hrajeme na klavír), pravou, levou, oběma.

4. Ukazováček i prostředníček pravé ruky běhají po stole, to samé levou rukou, potom oběma současně.

dítě má obratné prsty, úkoly zvládá – dítě má méně obratné prsty a úkoly mu činí obtíže

- oromotorika

1. Vtáhnout rty, našpulit ústa jako kapřík.
2. Našpulit rty, usmát se jedním koutkem úst (i druhým).
3. Našpulit rty, roztáhnout je do úsměvu.
4. Zuby u sebe, rty mírně pootevřeny, ústa našpulit, roztáhnout do úsměvu.
5. Olíznout jazykem horní a dolní zuby, celá ústa.
6. Jazykem se snažíme dosáhnout na nos, bradu, levý a pravý koutek úst.
7. Přisajeme jazyk k tvrdému patru a mlaskneme jazykem.
8. Uděláme z jazyku korýtko.

dítě má pohyblivá a obratná mluvidla, úkoly zvládá – dítěti činí procvičované pohyby obtíže

Ad. 6.

Jedním z praktických problémů, které mohou nastat při výzkumném šetření, je skloubení časového harmonogramu rodiny a mé. Samozřejmě bude nejvhodnější se s dítětem setkávat co nejčastěji. Výsledky výzkum by byly díky tomu prokazatelnější. Bohužel kvůli vytíženosti obou stran, je třeba přizpůsobit práci na dobu vyhovující všem. Dalším praktickým problémem je místo, kde práce s dítětem probíhá, a bude nadále probíhat. Pracujeme v prostředí, které není pro vykonávání činnosti nejvhodnější, a to u rodiny doma. Dítě je rozrušováno svými hračkami a mladším sourozencem. Výhodou ovšem je to, že se dítě cítí pohodlně, že pracujeme někde, kde to zná, čímž se míra nervozity značně snižuje. Jako další problém by teoreticky mohla být špatná spolupráce s rodiči (která je ve skutečnosti velmi dobrá) a se školským zařízením. Z etických problémů mohu zmínit například frustraci a obavy rodičů po volných rozhovorech, během kterých dojde na zmínění silných a slabých stránek dítěte. Je tedy třeba dbát na zdůrazňování silných stránek a slabé sdělovat citlivě a neprodleně nabízet možnosti jejich rozvoje, které mohou provádět spolu.

Ad. 7.

Orientační hodnocení motoriky

- hrubá motorika

1. poskoky na jedné noze (nezvládá), na obou nohách (zvládá)
2. přeskoky přes pruh papíru vřed a vzad (vpřed zvládá, vzad nezvládá)
3. stoj na jedné noze při otevřených i zavřených očích (nezvládá)

dítě je motoricky obratné, úkoly zvládá – dítě zvládá úkoly s obtížemi – dítě úkoly nezvládá

Jednotlivá cvičení ho baví, směje se a stále zkouší opakovat. Nicméně se mu většina cviků nedaří ani nápodobou.

- jemná motorika

1. Konečkem palce se postupně dotýkat konečků ostatních prstů (prsty se zdraví) to samé druhou rukou, oběma rukama. (nezvládá)
2. Postupně vztyčovat prsty pravé nebo levé ruky ze zavřené pěsti. (nezvládá, prsty v mírné křeči)
3. Ukazováček a prostředníček střídavě ťukají do stolu (hrajeme na klavír), pravou, levou, oběma. (plácá celými dlaněmi do stolu)
4. Ukazováček i prostředníček pravé ruky běhají po stole, to samé levou rukou, potom oběma současně. (nezvládá)

dítě má obratné prsty, úkoly zvládá – dítě má méně obratné prsty a úkoly mu činí obtíže

Oblast jemné motoriky zjevně nedozrálá. Nedokáže spatřený pohyb převést na své vlastní tělo.

- oromotorika (cvičení probíhalo před zrcadlem)

1. Vtáhnout rty, našpulit ústa jako kapřík. (vtáhne s mírnými obtížemi, našpulení zvládá)
2. Našpulit rty, usmát se jedním koutkem úst (i druhým). (ani jedním koutkem se usmát nedokáže)
3. Našpulit rty, roztáhnout je do úsměvu. (zvládá)
4. Zuby u sebe, rty mírně pootevřeny, ústa našpulit, roztáhnout do úsměvu. (zvládá)
5. Olíznout jazykem horní a dolní zuby, celá ústa. (nezvládá)
6. Jazykem se snažíme dosáhnout na nos, bradu, levý a pravý koutek úst. (dokáže jazyk vypláznout, problémy při elevaci a do stran)
7. Přisajeme jazyk k tvrdému patru a mlaskneme jazykem. (nezvládá)
8. Uděláme z jazyku korýtko. (nezvládá)

dítě má pohyblivá a obratná mluvidla, úkoly zvládá – dítěti činí procvičované pohyby obtíže

Práce dnes probíhala v domácím prostředí dítěte, a to na terase a následně uvnitř před zrcadlem. Je problematické udržet pozornost dítěte, je třeba dbát na dynamiku cvičení. Přítomnost matky působila lehce rušivě, dítě má tendenci se na ni otáčet a nespolupracovat.

Ad. 8.

První věc, kterou bych upravila, by bylo provést orientační hodnocení hned na prvních sezeních, které jsme spolu absolvovali. Výsledky by dle mého názoru byly objektivnější a snadněji by se mi dítě posuzovalo, neboť bych ještě neznala jeho obvyklé projevy. Bohužel jsem se rozhodla psát o daném dítěti diplomovou práci až po 2 měsících, co jsem s ním pracovala.

Konkrétněji bych do orientačního hodnocení v části „hrubá motorika“ zařadila více cviků, jako jsou např.: pohyby celými pažemi, dřepy apod. Do části „jemná motorika“ bych

zařadila i samoobslužné činnosti jako je používání příboru, zapínání knoflíků, zapínání zipu. Část „oromotorika“ by se lépe cvičila o logopedického zrcadla.

Ad. 9.

DANON-BOILEAU, Laurent. 2006. *Children without language: From Dysphasia to Autism*. New York: Oxford University Press. ISBN 9780195175028.

GAVORA, Peter. 2010. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido. ISBN 9788073151850.

HOFF, Erika. *Language development*. Wadsworth: Jon-David Hague, 2014. ISBN 9781133939092.

LECHTA, Viktor. *Terapie narušené komunikační schopnosti*. Praha: Portál, 2005. ISBN 8071789615.

LUCEA, Jordi Díaz. *La enseñanza y aprendizaje de las habilidades y destrezas motrices básicas*. Barcelona: INDE, 1999. ISBN 8487330991.

KLENKOVÁ, Jiřina a Helena KOLBÁBKOVÁ. *Diagnostika předškoláka*. Brno: MC, 2010. ISBN 802390082.

KUTÁLKOVÁ, Dana. *Budu správně mluvit: Chodíme na logopedii*. Praha: Grada, 2011. ISBN 9788024736877.

KUTÁLKOVÁ, Dana. *Vývoj dětské řeči krok za krokem*. Praha: Grada, 2010. ISBN 9788024730806.

SINDELAROVÁ, Brigitte. 2007. *Předcházíme poruchám učení*. Praha: Portál. ISBN 9788026204053.

VITÁSKOVÁ, Kateřina a Alžběta PEUTELSCHMIEDOVÁ. *Logopedie*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005. ISBN 8024410885.

KOMENTÁŘ

Doporučuji formulovat úvod projektu včetně otázek v obecnější rovině a až v rámci metodologie uvést, že budete sledovat jedno konkrétní dítě. To mj. zahrnuje formulaci toho, v čem mohou být vaše poznatky zobecnitelné a přínosné i pro někoho jiného než dítě a jeho rodinu. Zvažte, zda si toho neplánujete příliš mnoho, možná pozorování intervence logopeda by šlo vynechat... Uvidíte.

